

Justitsministeriet

Lovafdelingen

Kontor: Menneskeretsenheden
Sagsnr.: 2006-792-0175
Dok.: DBO40294

Besvarelse af spørgsmål nr. 155 af 9. januar 2006 fra Folketingets Retsudvalg.

Spørgsmål:

”Ministeren bedes kommentere vedlagte artikel: ”Psykisk syge straffes hårdere end andre for småforbrydelser”, bragt i Politiken 4/1-06.”

Svar:

1. Artiklen bygger på Institut for Menneskerettigheder og Rådet for Socialt Udsattes udredning nr. 4/2006 om brug af særforanstaltninger over for psykisk syge kriminelle i et menneskeretligt perspektiv. Udredningen blev offentliggjort den 5. januar 2006.

I udredningen anføres det blandt andet, at der foreligger forskelsbehandling, når en psykisk syg idømmes en retsfølge i form af en særforanstaltning eventuelt ved indlæggelse på en psykiatrisk afdeling, mens en ikke-psykisk syg idømmes en straf for samme kriminalitet.

Institut for Menneskerettigheder og Rådet for Socialt Udsatte lægger her til grund, at ”Der er tale om sammenlignelige grupper, idet såvel ikke-psykisk syge og psykisk syge, der begår kriminalitet, idømmes en retsfølge efter straffelovgivningen.” (udredningen s. 13f, se også s. 166ff). Det anføres herefter, at forskelsbehandlingen dog er sagligt og rimeligt begrundet i forfølgelsen af det legitime formål, som består i at forebygge, at den pågældende begår nye forbrydelser, og i at sikre, at den pågældende får den rette psykiatriske behandling inden for et system, der er tilpasset psykisk syge.

I udredningen bemærkes det endvidere, at anvendelse af særforanstaltninger kan være meget indgribende, fordi det kan indebære indlæggelse på psykiatrisk afdeling. Det vurderes derfor, at anvendelsen af særforanstaltninger ikke er proportional i forhold til formålet i sager om mild kriminalitet, hvor retten ville idømme en bøde, såfremt den pågældende ikke var psykisk syg, og at anvendelse af særforanstaltninger i disse sager således er i strid med det menneskeretlige diskriminationsforbud indeholdt i bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 14 og FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder artikel 26.

Udredningen bygger dels på en statistisk kortlægning af 564 domme til særforanstaltning i perioden fra den 1. juli 2000 til den 31. december 2001, dels på en kvalitativ analyse af 48 udvalgte domme i perioden fra den 1. juli 2000 til den 30. juni 2001, hvor psykisk syge er blevet idømt særforanstaltning for henholdsvis voldtægt, vold mod tjenestemand, tyveri og røveri.

2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention indeholder i artikel 14 et forbud mod inden for de i konventionen anerkendte rettigheder at forskelsbehandle på grund af køn, race, farve, sprog, religion, politisk eller anden overbevisning, national eller social oprindelse, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel eller ”ethvert andet forhold”. Der er således ikke tale om en udtømmende opregning. FN’s Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder indeholder et generelt forbud mod forskelsbehandling i artikel 26.

Det grundlæggende kriterium for anvendelsen af Menneskerettighedskonventionens artikel 14 er ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, at der er tale om sammenlignelige situationer, idet princippet er, at det ens skal behandles ens, mens det forskellige skal behandles forskelligt. Hvorvidt to situationer reguleret i hver sin bestemmelse er sammenlignelige, må bedømmes på grundlag af formålet med den enkelte bestemmelse.

Er der herefter tale om sammenlignelige situationer, må der alene ske forskelsbehandling, hvis der er saglige og rimelige grunde hertil (”objective and reasonable justifications”). Heri ligger, at der skal være et legitimt formål med forskelsbehandlingen, og at der er proportionalitet mellem mål og midler.

Se f.eks. Menneskerettighedsdomstolens afgørelse af 29. juni 2000 i sagen *Lauridsen mod Danmark*, pr. 5:

“The Court recalls that Article 14 affords protection against discrimination, that is treating differently, without objective and reasonable justification, persons in “relevantly” similar situations (cf. e.g. the *Fredin v. Sweden* judgment of 18 February 1991, Series A no. 192, p. 19, § 60). For a claim of a violation of Article 14 to succeed, it has to be established therefore that the situation of the applicant can be considered similar to that of others who have been better treated. Furthermore, the Court recalls that for the difference of treatment to be discriminatory within the meaning of this provision it must be found to have no objective and reasonable justification, that is, if it does not pursue a legitimate aim or if there is no reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be realised. Finally, the Contracting States enjoy a certain margin of appreciation in assessing whether and to what extent the differences justify a different treatment in law (cf. e.g. the *Lithgow and Others v. the United Kingdom* judgment of 8 July 1986, Series A no. 102, pp. 66-67, § 177).”

3. For så vidt angår psykisk syge kriminelle sammenholdt med andre kriminelle er der efter Justitsministeriets opfattelse ikke tale om personer i sammenlignelige situationer. Psykisk syge personer er således ifølge straffelovens § 16 straffri, netop fordi de på gerningstidspunktet var utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed.

I stedet for at idømme psykisk syge kriminelle en straf kan retten imidlertid efter straffelovens § 68 træffe bestemmelse om anvendelse af andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser, herunder anbringelse i hospital for sindslidende, hvor personen kan få den fornødne lægelige behandling. En sådan særforanstaltning er ikke det samme som en straf, og der ligger helt andre (forebyggende) hensyn bag disse særforanstaltninger, end de (repressive) hensyn, der ligger bag idømmelsen af bøde- og fængselsstraffe, hvilket Institut for Menneskerettigheder og Rådet for Socialt Udsatte også beskriver s. 17 i udredningen.

På grund af denne afgørende forskel på formålet med de to retsfølger kan man efter Justitsministeriets opfattelse ikke sammenligne de særforanstaltninger, som psykisk syge kriminelle idømmes, med de bøde- eller fængselsstraffe, som andre kriminelle idømmes. Det grundlæggende kriterium for at kunne anvende Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 14 om forbud mod forskelsbehandling er således ikke opfyldt, og derfor er Justitsministeriet ikke enig i Institut for Menneskerettigheder og Rådet for Socialt Udsattes vurdering.

Udredningens sammenligning af længstetider for særforanstaltninger over for psykisk syge kriminelle med længden af den fængselsstraf, som en rask person ville blive idømt for samme forbrydelse, synes desuden at hvile på en forkert forudsætning – nemlig den, at psykisk syge kriminelle frihedsberøves i hele særforanstaltningens længstetid. Som det imidlertid også udtrykkeligt fremgår af udredningen, har der i over en tredjedel af de 48 undersøgte domme slet ikke været foretaget indlæggelse, og i mere end halvdelen af dem, hvor der er sket indlæggelse, har denne været på under 6 måneder. Også af denne grund er det misvisende at sammenligne længstetiden af en idømt særforanstaltning med længden af en idømt fængselsstraf.

Herudover bemærkes, at der i øvrigt er saglige og rimelige grunde til at idømme psykisk syge særforanstaltninger for at forebygge ny kriminalitet og sikre mulighed for fornøden lægelig behandling af de pågældende. Proportionalitetskravet er endvidere tilgodeset i straffelovens § 68, der fastslår, at kun såfremt mindre indgribende foranstaltninger som bl.a. psykiatrisk behandling ikke findes tilstrækkelige, kan det bestemmes, at den pågældende skal anbringes i hospital for sindslidende eller lignende institution til særlig pleje eller forsorg. Herudover indeholder straffelovens § 68 a yderligere et proportionalitetskrav, idet anbringelse i institution i givet fald som udgangspunkt kun kan ske med en længstetid på 5 år, når der er tale om mindre grov kriminalitet end drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, visse trusler, brandstiftelse, vold-

tægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse – i sidstnævnte tilfælde fastsættes der i almindelighed ingen længstetid.

I henhold til straffelovens § 72 påhviler det desuden anklagemyndigheden at påse, at en særforanstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 ikke opretholdes i længere tid og videre omfang end nødvendigt, og der kan ske domstolsprøvelse heraf, bl.a. på begæring af den dømte eller dennes bi-standsværge.